

Custodian of Good Governance

KHOMIXINI YA VUKORHOKERI BYA MFUMO

XIVIKO XA LEMBE XA VAAKATIKO XA NKARHI WA
LEMBE XIMALI RA 2010/2011

LESWI NGA ENDZENI	PAGE
1. HI HINA VAMANI	1
2. HI ENDLA YINI	2
3. I MANI LOYI A LAWULAKA	4
4. MIMPIMO YA HINA, LESWI HI YI FIKELERISAKA XISWONA NA MIMBUYELO LEYI HI NGA YI FIKELELA	4
5. XIKONGOMELO XA LESWAKU HI NGA ANTSWISA NJHANI VUKORHOKERI BYA HINA	9
6. NHLANGANO NA VATIRHI	9
7. MPIMANYETO	10
8. VUXOKOXOKO BYA VUTIHLANGANISI	10
9. XANA HI KUMEKA KWIHI	11

NDZAWULO	Khomixini ya Vukorhokeri bya Mfumo
XIVIKO XA VAAKATIKO	Lembe ximali ra 2010/2011

1. HI HINA VAMANI

Khomixini ya Vukorhokeri bya Mfumo (PSC) yi tumbuluxiwile hi ku landza Xiyenge xa 196 xa Vumbiwa bya Riphabuliki ra Afrika Dzonga, 1996. i vandla riri roxe leri nga simekiwa hi ku landza Ndzimana ya 10 ya Vumbiwa. Vumbiwa byi lerisa leswaku kuna PSC yin'we ya Riphabuliki ra Afrika Dzonga , leyi ngana swirho swa 14, leswi ntlhanu swi nga thoriwa hi mbhumambhumelo wa Huvo ya Rixaka. Xirho xin'we xi thoriwa ku suka eka xin'we xa swifundzhankulu swa kaye, endzhaku ka ku hlawuriwa hi Holobyenkulu, wa xifundzhankulu hi mbhumambhumelo wa komiti ya Palamente ya Xifundzhankulu. Swirho swi vuriwa Vakhomixinara naswona swi thoriwa hi Phuresidente. Vakhomixinara va ntlhanu lava nga thoriwa hi swibumabumelo swa Huvo ya Rixaka swi kumeka eka Nhloko ya Hofisi, loko swirho leswi nga sala swi kumeka eka swifundzhankulu swa swona. Maendlelo yo thola Vakhomixinara ya fumiwa hi Nawu wa Khomixini ya Vukorhokeri bya Mfumo, wa 1997, lowu nyikaka xinawana xa PSC na timhaka leti hlanganaka na tona. Ku ya hi Nawu, Khomixinara u thoriwa nkarhi wo ringana ntlhanu wa malembe, lowu wu pfuxetiwa hi nkarhi wun'we wo ngetelela. PSC yi fambisiwa hi Mutshamaxitulu loyi a nga thoriwa hi Phuresidente ku suka eka Vakhomixinara lava nga hlawuriwa.

PSC yina vutihlamuleri eka Huvo ya Rixaka naswona yi fanele yi vika eka yona lembe na lembe. Yi fanele yi tlhela yi vika nale ka Palamente ya Xifundzhankulu lexi khumbhekaka eka migingiriko ya yona eka xifundzhankulu xin'wana na xin'wana.

PSC yi seketeriwa hi Hofisi ya Khomixini ya Vukorhokeri bya Mfumo (OPSC), na Nhloko ya yona ya hofisi ePitori na tihofisi ta swifundzha eka xifundzhankulu xin'wana na xin'wana. OPSC yi rhangeriwile hi Mulawuri- Jenerali, loyi a nga Muofisiri wa Vutihlamuleri. Vativhi va OPSC va thoriwa hi ku landza Nawu wa Mfumo wa 1994.

Xivono

Khomixini ya Vukorhokeri bya Mfumo i huvo leyi tiyimelaka naswona ya kahle leyi nga tumbuluxiwa hi Vumbiwa, 1996, ku tlakusa vukahle eka mafambiselo ya Vukorhokeri bya Mfumo hi ku tlakusa mbango wa xiphurofexini wu tlhela wu vana mikhuva leyinene na ku ngetelela nkoka eka mafambiselo ya mfumo laya nga na vutihlamuleri, ndzingano, vuswikoti , laya pfunaka, laya nga hava vukungundzwana na ku hlamula eka swilaveko swa vanhu va Afrika Dzonga.

Ntirho

Khomixini ya Vukorhokeri bya Mfumo yi kongomise eka ku tlakusa milawu ya vumbiwa ya xidimokirasi leyi sirheleriweke na mikhuva ya Vukorhokeri bya Mfumo hi ku lavisisa, kambisisa, pimanyisa, endla vuhlanganisi na ku vika eka mafambiselo ya mfumo. Hikwalaho ka maendlelo ya ndzavisiso, yi ta tiyisisa ku tlakusiwa ka vukahle eka mafambiselo na ku nyikiwa ka vukorhokeri bya nkoka lebyi kotekaka byi tlhlela byi va lebyi hetaka nkarhi wo leha.

2. HI ENDLA YINI

PSC yi kumile mpfumelelo wa yona ku suka eka Xiyenge xa 195 xa Vumbiwa, 1996. Xiyenge xa 195 xi andlala mikhuva na milawu leswi fumaka mafambiselo ya mfumo, leswi swi faneleke swi tlakusiwa hi PSC. Mikhuva leyi na milawu i:

- a. mpimo wa le henhla wa mikhuva ya xiphurofexini
- b. ku tirhisiwa ka switirhisiwa hi ndlela ya vuswikoti, xiikhonomi na hi ndlela leyi pfunaka
- c. mafambiselo ya mfumo laya nga hluvuka
- d. vukona bya vukorhokeri hi ndlela ya kahle, na hi ndlela ya ndzingano ku ri hava xiyahinghohe
- e. hlamula eka swilaveko swa vanhu na ku khutaza vanhu ku ngenisa xiave eka ku endla pholisi
- f. mafambiselo ya mfumo laya ngana vutihlamuleri
- g. ku pfuna ku endla leswaku ku vana nkavuciva
- h. ku tumbuluxa mafambiselo lamanene yo thola ya kahle na mintolovetiso yo hluvukisa mitirho
- i. mafambiselo ya mfumo lama ngana vuyimeri laya nga na mitirho na vatirhi; mintolovetiso ya mafambiselo laya nga hikwalaho ka vuswikoti, swikongomelo, vukahle na ku lava ku lulamisa leswi a swi nga ringani swa khale.

Hi ku landza Xiyenge xa 196(4) xa Vumbiwa, 1996, mintirho na matimba ya PSC i:

- a. Ku tlakusa mikhuva na milawu, tanihi leswi swi nga andlariwa eka Xiyenge xa 195, eka Mfumo hinkwawo
- b. Ku lavisisa, kambisisa na ku pimanyisa nhlango, mintolovetiso ya mafambiselo na vatirhi va Mfumo, hi ku angarhela, ku landzelela milawu na mikhuva leswi nga andlariwa eka Xiyenge xa 195 na maendlelo ya Mfumo
- c. Ku kunguhata magoza ku tiyisisa matirhelo laya pfunaka na laya ngana vuswikoti eka Mfumo
- d. Ku nyika matihelo laya nga kongomisiwa eka ku tiyisisa leswaku maendlelo ya vatirhi laya yelanaka na ku lava vanhu, vuhundziseri, ku tlakusiwa na ku hlongoriwa swi fambelana na mikhuva na milawu leswi nga andlariwa eka Xiyenge xa 195.

- e. Ku vika eka migingiriko ya yona na matirhelo ya mintirho ya yona, ku katsa swikumiwa swin'wana na swin'wana leswi yi nga swi endlaka na matirhelo na switsundzuxo leswi yi nga swi nyikaka; na ku nyika mpimanyiso wa hi laha mikhuva na milawu leswi nga andlariwa eka Xiyenge xa 195 swi landzeleriwaka ha kona; na
- f. Hikwalaho ka ntwanano wa yona nwinyi, kumbe eka ku kuma swivilelo swin'wana na swin'wana;
 - i. Ku lavisisa na ku pimanyisa xikombelo xa vatirhi na mintolovetiso ya mafambiselo ya mfumo na ku vika eka Huvonkulu ya vulawuri leyi nga fanela na Nawu
 - ii. Ku lavisisa maxangu ya vatirhi eka Mfumo mayelana na mintirho ya vatirhi kumbe ku tshika na ku bumabumela mindzulamiso leyi nga fanela;
 - iii. Ku kambisisa na ku lavisisa ku landzeleriwa milawu ya maendlelo lawa ya nga fanela eka Mfumo
 - iv. Ku tsundzuxa swiyenge swa rixaka na swa swifundzhankulu swa mfumo mayelana na mintolovetiso ya vatirhi eka Mfumo, ku katsa leswi katsaka ku lava vatirhi, ku thola, ku hundzisela ku humesa na swin'wana swiphemu swa mintirho ya vatirhi eka Mfumo

Ntirho wa PSC wu vumbiwile eka tindhawu ta nkoka ta ntsevu ta matirhelo:

- Ku antswisa vuxaka bya le mitirhweni
- Vurhangeri na Mimpfuxeto yo Thola
- Ku Kambisisa Mafambiselo
- Vunyiki bya Vukorhokeri na Mpimanyiso wo landzelela Swilaveko
- Mindzavisiso ya Mafambiselo ya Mfumo
- Mikhuva ya Xiphurofexini.

Tindhawu leti ti tlawahatiwile eka mitirho ya marhavi laya landzelaka:

- a. **Rhavi: Vurhangeri na Mintolovetiso ya Mafambiselo swi endla leswaku** PSC yi tlakusa Vurhangeri bya Mfumo lebyi twalaka, mafambiselo yo thola, vuxaka bya le mitirhweni na mintolovetiso ya mitirho
- b. **Rhavi: Nkambisiso na Mpimanyiso ku endlela leswaku** PSC yi tumbuluxa mpimo wa le henhla wa vunyiki bya vukorhokeri, nkambisiso na mafambiselo lamanene eka Mfumo
- c. **Rhavi: Nhlango na ku Lwa na Manyala swi endla leswaku** PSC yi sungula mindzavisiso ya mafambiselo ya mfumo, tlakusa mpimo wa le henhla wa mahanyelo ya mikhuva leyinene exikarhi ka vatirhela mfumo na ku ngenisa xiave eka ku sivele na ku lwa na manyala

- d. **Vukorhokeri bya Vandla** seketela mintirho yinharhu ya marhavi hi ku nyika vukorhokeri bya mafambiselo

3. I MANI LOYI A LAWULAKA

Mutshamaxitulu wa PSC i Nkul. Ben Mthembu, loyi a nga Mulawurinkulu ku ya hi Nawu wa Mfumo.

Mulawuri- Jenerali wa OPSC i Nkul. Mashwahle Diphofa, loyi a nga Muofisiri wa Vutihlamuleri ku ya hi Nawu wa Mafambiselo ya Timali ta Mfumo.

4. MIMPIMO YA HINA, LESWI HI YI FIKELERISAKA XISWONA NA MIMBUYELO LEYI HI NGA YI FIKELELA

Mimpimo ya vunyiki bya vukorhokeri ya PSC ya kumeka eka Pulani ya yona yo Antswisa Vunyiki bya Vukorhokeri ya (SDIP) lembe ximali ra 2010/2011. SDIP yi tirha tanihi rimba ro tivisa vakhumbheki mayelana na mimpimo ya PSC's ya vunyiki bya vukorhokeri. Tafula leri landzelaka ri kombisa swiyenge swa SDIP na mafambelo lama nga endliwa eka ku simeka pulani hi nkarhi wa lembe ximali wa 2008/09.

Vukorhokeri lebyikulukumba	Tikhasimende	Mpimo wa sweswi	Mfikelelo wa xiviri ehenhla ka mimpimo
Fambisa ndzavisiso hi timhaka ta vuxaka bya le mitirhweni na ku lavisisa swivilelo swa vatrihela mfumo	Tinzawulo ta Mfumo	Swiviko leswi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo swi hetisisiwa 80%ya swivilelo hinkwaswo leswi nga hundziseriwa swi hetisisiwele ku nga se hela tin'hweti tinharhu ku suka eka siku leri ku nga kumiwa matsalwa laya nga fanela	Phepha ra mhaka hi Xiboho xa swivilelo eka Mfumo swa Lembe Ximali ra 2009/10 swi hetisisiwele Xiviko hi Mafambiselo ya Swivilelo ku kombisa Mintolovetiso yo Antswa na Xiviko hi Mafambiselo ya Switsundzuxo swo Yimisiwa eka Mfumo swi hlengeletiwile. Phepha ra Ndzavisiso eka Mpopelo wa Nhlanguano eka Mfumo ra ha ri eku fambisiweni Nhlengeletano ya "Biennial" ya vu2 ya Vuxaka bya le Mitirhweni yi khomiwile naswona xiviko hi nhlengeletano xa ha ri eku endliweni PSC yi kumile 572 wa swivilelo leswi eka swona 141 (25%) wa milandzu yi yisiweke eka PSC hikwalaho ka ku pfumaleka ka ku landzelela nkarhi lowu nyikiweke tanihi leswi swi bohiweke hi Milawu ya Swivilelo. Milandzu ya 30 (5%) a yi vikiwangi ximfumo naswona hi ndlela leyi, vatriri va tsundzuxiwile ku vika swivilelo swa ximfumo na tindzawulo ta vona, Milandzu ya 2 (0.3%) yi vikiwile hi vatriri va khale lava nga hundziseriwa eka Valawurinkulu

Vukorhokeri lebyikulukumba	Tikhasimende	Mpimo wa sweswi	Mfikelelo wa xiviri ehenhla ka mimpimo
			lava nga na vutihlamuleri (EAs). Milandzu ya 125 (22%) yi hetisisiwile hi ku hela ka lembe ximali; laha 67 (54%) wa milandzu yi tsemiweke endzeni. Nhlayo ya 219 (38%) wa milandzu ya ha yimeriwile hikwalaho ka mahungu yo ka ya nga helelangi laya nyikiweke hi tindzawulo
Ku antswisa na ku tlakusa Vurhangeri bya Mfumo	Hofisi ya Phuresidente Tindzawulo ta Mfumo Akhademiya Minhlngano leyi nga ri ki ya mfumo Tihuvonkulu ta Swifundzankulu	Swiviko leswi nga na leswi kumiweke na swibumabumelo swi hetisiwa	Xiviko hi ku Simekiwa ka Mafambiselo ya Matirhelo na Endlelo ra Nhluvukiso xa Vafambisi va Xiyimo xa le Henhla exifundzeninkulu xa Kapa Vuxa xi hetisiwile na Xiviko hi ku Pimanyeta ku Simekiwa ka Mintolovetiso yo Thola no Hlawula eka Mfumo wa Muganga xi yisiwile eka PSC leswaku xi pfumelerwa
Ku kambisisa mafambiselo ya matirhelo ya Tinhloko ta Tindzawulo	Hofisi ya Phuresidente Tindzawulo ta mfumo Akhademiya Minhlngano leyi nga ri ki ya mfumo Tihuvonkulu ta Swifundzhankulu	Ti HoDs hinkwato leti ringanelaka ti pimanyisiwile hi ndlela yo humelela. Mintwanano ya Matirhelo ya ti HoD yi kambisisiwile na ku pimanyetiwa Swiviko leswi nga na leswi kumiweke na swibumabumelo swi hetisisiwile ku nga se fika mimpakaniso	Xiletelo xa sekele ya mpimanyeto ya 2009/10 xi hangalasiwile hi Nhlangua 2010 Tinhloko ta Tindzawulo ta Rixaka ta 7 (HoDs) ti pimanyetiwile, leti 5 a ti ri ta sekele ya mpimanyeto leyi hundzekena 2 leti a ti ri ta sekele ya 2009/10. 43 wa ti HoDs ta swifundzhankulu ti pimanyetiwile, leti 37 a ti ri na sekele leyi hundzeke na 6 leti a ti ri ta sekele ya 2009/10 Ti HoDs ta 33 ta rixaka na 75 ta swifundzhankulu ti fayirile Mintwanano ya tona ya Matirhelo(PAs) eka lembe ximali ra 2010/11 Nhlamuselo leyi hetisekeke ePalamende na le ka Vulawurinkulu hi ku fayila ti PA swa lembe ximali ra 2010/11 swa ha ri eka maendlelo
Pfuxeta ku simekiwa ka mintolovetiso yo thola hikwalaho ka ku humesiwa ka swiviko swa mindzavisiso na swibumabumelo	Tihuvo Tindzawulo ta mfumo Tipalamente ta swifundzhankulu Vamangali	Xiviko lexi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo swi hetisisiwa	Xiviko eka Mintolovetiso ya Nhluvukiso wo Thola eka Mfumo na Papila ra mhaka hi Nkarhi wa Ntirho ku ya hi Giredi ya swirho swa Vukorhokeri bya Vafambisi va Xiyimo xa le Henhla lava nga eka swiyenge swa 13 – 16 swi hlengeletiwile
Mpimanyiso wa tindzawulo ehenhla ka mikhuva leyi nga longoloxiwa eka xiyenge xa 195 xa Vumbiwa	Tindzawulo ta mfumo Palamente ya Huvo Tipalamente ta Swifundzhankulu Migingiriko ya mfumo (tiakhademiki, tinhlengeletano ta minhlngano ya vaaki va ndhawu	Swiviko leswi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo swi hetisisiwile.	Swiviko swa tindzawulo ta makumembirhin'we ta (M&E) leswi langutisisanaka na leswaku tindzawulo ti landzelela njhani swilaveko swa mikhuva ya Vumbiwa na milawu ya mafambiselo ya mfumo, 1 xi hetisisiwile, 8 swi hlengeletiwile, 9 swi yisiwile eka tindzawulo leti feneleke leswaku ti nyika mavonelo naswona 3 swa ha ri

Vukorhokeri lebyikulukumba	Tikhasimende	Mpimo wa sweswi	Mfikelelo wa xiviri ehenhla ka mimpimo
			eka maendlelo Xiviko xa vu 7 lexi tiyisisiweke xa M&E xa sekele ya mpimanyeto wa 2009/10 xi hetisisiwile
Mpimanyiso wa Xiyimo xa Mfumo	Tindzawulo ta Mfumo Huvonkulu Palamente Tipalamente ta Swifundzhankulu Migingiriko ya Mfumo	Xiviko lexi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo xi hetisisiwa	Papila ra mhaka hi xiyimo xa Mfumo e Free State xi hlengeletiwile Xiviko xa Mfumo xa 2011 ehansi ka nkongomelo wa: Ku tumbuluxa vunyiki lebyi pfunaka bya vukorhokeri eka mfumo swa ha ri eka maendlelo
Mpimanyiso wa minongonoko leyi nga humelela ya mfumo leyi nga kombisiwa	Tindzawulo ta mfumo Tihuvo Palamente Tipalamente ta Swifundzhankulu Migingiriko ya mfumo	Swiviko leswi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo swi hetisisiwa	Xiviko eka Nongonoko wo Seketela N'wapurasi na Vukorhokeri bya Nhluvukiso leswi nyikiweke hi Tindzawulo ta Rixaka na ta Swifundzhankulu swa vurimi swi hlengeletiwile Xiviko xa Mpimanyiso eka Nongonoko wo Hunguta Vusweti lowu nga hlawuriwa xi yisiwile eka PSC leswaku xi nyikiwa mpfumelelo
Mpimanyiso wa vunyiki bya vukorhokeri	Tindzawulo ta mfumo Tihuvo Tikomiti ta Xiphotifoliyo Tipalamente ta Swifundzhankulu Akhademiya Minhlango leyi nga riki ya mfumo	Swiviko leswi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo swi hetisisiwa	Swikambelo swi fambisiwile eka switichi swa maphorisa leswi nga hlawuriwa leswi swi kongomisaka eka vukorhokeri byo fokisisa na swiviko swi hetisisiwile Xiviko hi Ntirho wa tiejensi eka Vunyiki bya Vukorhokeri bya Mfumo eka Swiyenge leswi Hlawuriweke na Xiviko hi ku Pfuna ka Batho Pele eka Vunyiki bya Vukorhokeri bya Mfumo swi hlengeletiwile
Magoza laya nga ringanyetiwa ku tiyisisa matirhelo laya pfunaka na vuswikoti eka Mfumo	Tindzawulo ta mfumo Tihuvonkulu Tikomiti ta Xiphotifoliyo Tipalamente ta Swifundzhankulu Akhademiya Minhlango leyi nga riki ya mfumo	Xiviko lexi ngana leswi nga kumiwa na swibumabumelo xi hetisisiwile	Xiviko hi Mbalango wa Ntshamiseko wa Vaaki lexi nga hikwalaho ka Vachayerinkulu va Ntshamiselo wa Vaaki xi yisiwile eka PSC leswaku xi nyikiwa mpfumelelo Xiletelo lexi nga na vutihlamuleri hi ku Lulamisa Mfumo xi hetisisiwile
Lavisisa mintolovelovelo ya mafambiselo yo ka ya nga ri ya ntolovelovelo kumbe yo pfumala vuswikoti eka mfumo	Tindzawulo ta Mfumo Tihuvonkulu Tikomiti ta Xiphotifoliyo Tipalamente ta Swifundzhankulu Akhademiya Minhlango leyi nga riki ya mfumo	80% ya mindzavisiso yi hetisisiwile ku nga se hela tinhweti tinharhu ku suka eka siku leri swi nga kumiwa hi rona eka matsalwa hinkwawo	Oditi ya 72 wa tikhomputara na 4 wa mindzavisiso hi xitalo leswi nga endliwa hi ku landza Milawu ya Swivilelo swi pfiwile/hetisisiwile. 14 wa mindzavisiso hi xitalo ya 14 yo ya emahlweni na 79 wa mindzavisiso ya tikhomputara swa ha ri eka maendlelo Hi nkarhi lowu wa mpfuxeto, a ku ri 719 wa milandzu leyi fambelanaka na vunyiki bya vukorhokeri eka databeyisi leyi nga vikiwa hi kwalaho ka Tiqingho ta Rixaka ta ku Pfumaleka ka Manyala(NACH). Eka leyi, 614 wa

Vukorhokeri lebyikulukumba	Tikhasimende	Mpimo wa sweswi	Mfikelelo wa xiviri ehenhla ka mimpimo
		Xiviko lexi nga na leswi kumiweke na swibumabumelo swi hetisisiwile	milandzu yi hundziseriwile ku fika eka malembe ximali ya 2005/06-2009/10. Milandzu ya 105 leyi nga sala yi vikiwile hi nkarhi lowu nga eka mpfuxeto. 38 wa milandzu yi hetisisiwile Xiviko hi Ntlhantlho lowu amukelekaka eka Swivilelo leswi Vikiweke eka PSC hi nkarhi wa lembe ximali wa 2009/2010 swi hetisisiwile Xiviko hi Vufambisi bya Timali byo ka byi nga ri kahle bya lembe ximali ra 2009/2010 swi hetisisiwile
Simeka ndhavuko wa mahanyelo ya xiphurofexini eka Mfumo	Tihuvonkulu Tindzawulo ta Mfumo Tipalamende ta Swifundzhankulu Vamangali	Nyika nseketelo wa xiphurofexini wa vamatsalani eka Foramu yo Lwa na Manyala ya Rixaka Fambisa mpimo wo landzelela milawu ya Rimba ra Mpaluxo wa Mali hi swirho swa SMS Mafambiselo ya Tiqingho ta milandzu ya Rixaka to Lwa na Manyala Ku rhurhela tinhlengeletano hi ndlela yo humelela na ku vika eka timhaka Pfuxeta Khodi ya Matikhomele na Gazete eka Swinawana swa Mfumo Ku lemukisa loku nga tumbuluxiwa eka mikhuva ya xiphurofexini no Lwa na Manyala	Vukorhokeri bya vumatsalani byi nyikiwile eka Foramu ya Rixaka yo Lwa na Manyala(NACF) Mpimo wa 88% wo landzelela milawu wu fikeleriwile ku suka eka tindzawulo hi mayelana na Rimba ra Mpaluxo wa swa Mali Hi ku ya hi NACH, milandzu ya 1 117 leyi ehleketeleriwaka ku va yi ri ya manyala yi hundziseriwile hi ku ya hi milawu leyi ku nga twananiwa yona eka tindzawulo Tinhlengeletano timbirhi eka NACH ti khomiwile na tindzawulo ta swifundzhankulu na ta rixaka Tinhlengeletano tinharhu ti khomiwile to tlakusa Khodi ya Matikhomele Nhlengeletano hi Mikhuva ya ntolovelole eka vutomi bya vanhu yi khomiwile na minchumu yo tlakusa ku Lwa na Manyala yi hangalasiwile hi nkarhi wa ntlangelo
Mafambiselo ya swa Timali laya twalaka	Vakhomixanara Vativiri va OPSC Vaphakeri va vukorhokeri N'watikonta-Jenerali Timali ta Tiko Tindzawulo ta Mfumo	Ku kambisisa tirhiselo ra mali na ku tirhisiwa ka mpimanyeto eka mphakelo wa mpimanyeto	Mbuyelo wa lembe ximali ra 2010/11 a wu se tiveka tanihi loko maendlelo yo odita ya ha ri eku fambisiweni Tinhlengeletano ta Komiti ya nhweti na nhweti ti khomiwile ku kambisisa matirhiselo ya mali na swiviko leswi lavekaka swi yisiwile eka Nkwama wa Mali ya Tiko
Nyika nseketelo wa vuhlanganisi na wa mahungu hi	Vakhomixanara Vativiri va OPSC	Migingiriko ya mediya eka swiviko leswi nga hlawuriwa no	Ntirho wa ndzavisiso wa PSC wu fikelela vayingiseri vo tala hikwalaho ka mediya,

Vukorhokeri lebyikulukumba	Tikhasimende	Mpimo wa sweswi	Mfikelelo wa xiviri ehenhla ka mimpimo
exikarhi ka swin'wana, ku xavisa ntirho wa PSC hikwalaho ka pfhumba ra mediya na minkombiso, na ku andlala na ku hangalasa swiviko leswi kandziyisiweka		kandziyisiwa swa PSC yi endlwile Ku andlala na ku hangalasa nkarhi na nkarhi swiviko swa PSC leswi kandziyisiweke	tinhlengeletano na minkombiso na swin'wana Swiviko swa PSC swi tthele swi andlariwa ePalamende na Tiplalamend ta Swifundzhankulu nkarhi na nkarhi ku ya hi Xiyenge xa 196 (4) (e) xa Vumbiwa, 1996. Swiviko swi tthele swi vekiwa eka webusayiti (www.psc.gov.za) leswaku swi fikeleriwa hi vanhu
Fambisa, hlayisa na ku tiyisisa ku tirhisiwa hi vuswikoti ka switirhisiwa hinkwaswo swa IT, maendlelo na vukorhokeri	Vakhomixinara Vতিরhi va OPSC	Matirhelo ya IT ya fambisiwa hi ku ya hi tipholisi ta IT na mintolovetiso leyinene	Simekile Xiyenge xo Avelana xa "Microsoft" ku kota ku kondletela ku tirha hi mitlawa, ku avelana mahungu na malulamiseho ya matsalwa Kumile swixingiwa swintshwa swa vতিরhi lava lavekaka ku tirha nkarhi na nkarhi va ri ehandle ka hofisi ku endla mindzavisiso Ntlakuso wa layini ya datara swi hetisiwile etihofosini ta swifundzha swa Kwazulu- Natal na le Kapa – Vuxa Nghenelela eka nkunguhato wo antswisa timhangu ku kota ku lulamiseho ku antswa ka kahle ka maendlelo ya nkoka ya thekinoloji ya mahungu na switirhisiwa eka xiyimo xa timhangu
Ku lava vanhu na ku hlayisa vতিরhi lava nga na vuswikoti ku tiyisisa vunyiki bya vukorhokeri e OPSC	Ku thola Vapfuniwa/vathoriwa Vafambisi va minongonoko	Ku lava vanhu na ku hlawula swi endlwile ku ya hi pholisi yo Lava vanhu no Hlawula	Hlengeletile Xiviko xo Simeka Nkunguhato wo Thola xa lembe ximali ra 2010/11 lexi humaka eka Nkunguhato wo Thola lexi angarhelaka nkarhi wa 2008-2012 naswona xi yisiwile eka Ndzawulo ya Vতিরhelamfumo na Vulawuri 44% wa swivandla leswi pfulekeke swi tatiwile ku nga se hela 3 wa tinhweti hi nkarhi wa lembe ximali ra 2010/11. Ku hlwerisiwa eka ku tata swivandla leswi pfulekeke ku nga se hela tinhweti ti 3 a swi ri hikwalaho ka mbuyelo wa, exikarhi ka swin'wana, swiphiko hi mayelana na vukona bya phanele (eka tiposo ta xiyenge xa 15) na vayimelakulanhwa lava hlawuriweke va fanele ku nyika switiviso eka vathori va vona. Ku ya ehansi hi 2% swi tokotiwile eka ku tata tiposo eka Vukorhokeri bya xiyenge xa Vufambisi bya Xiyimo xa le Henhla(SMS) hikwalaho ka ku tshika na ku hundziseriwa ka vতিরhi vambirhi va xisati va swirho swa (SMS). Vavasati va yimerile 39% wa vতিরhi hinkwavo va swirho swa SMS. Nhlayo ya vতিরhi va xisati yi wile ku suka eka 127 hi Nyenyenkulu 2010 ku fika eka 116

Vukorhokeri lebyikulukumba	Tikhasimende	Mpimo wa sweswi	Mfikelelo wa xiviri ehenhla ka mimpimo
			hi Nyenyankulu 2011. Hikwalaho ka ku ya ephenxeneni ya mavabyi ka mutirhi un'we loyi a ri na vutsoniwa, PSC sweswi yi thola mune wa vanhu lava nga na vutsoniwa. Leswi swi vula ku ya eka 1.8% wa vatriri lava nga kona loko va hetisekile

5. XIKONGOMELO XA LESWAKU HI NGA ANTSWISA NJHANI VUKORHOKERI BYA HINA

Ku kota ku ya emahlweni yi antswisa eka vukorhokeri bya yona, PSC yi pfluxeta SDIP ya yona lembe na lembe tanihi leswi swi laviwaka hi Swinawana swa Mfumo. Hi ku landza Swinawana swa Timali, Muofisiri wa Vutihlamuleri wa vandla u laveka ku lulamisa pulani ya tindlela ya nkarhi wa le Xikarhi wa Rimba ra Matirhiselo ya mali. Pulani ya Tindlela ya PCS ya lembe ximali ra 2011/12 – 2015/16 i yo sungula ku humesiwa ku ya hi rimba lerintshwa ra tipulani ta tindlela leti nyikiweke hi Nkwama wa Timali ta Tiko. Pulani leyi yi kombisa mimpakaniso na swikongomelo swa ndzetelo swa mimbuyelo ya tindlela leswi PSC yi nga ta ringeta ku swi fikelela hi nkarhi wa Nkunguhato wa Tindlela wa le Xikarhi.

Tikhopi ta SDIP ya nkarhi wa lembe ximali wa 2011/12 na Nkunguhato wa Tindlela wa nkarhi wa malembe ximali ya 2011/12 – 2015/16 swa kumeka hi xikombelo ku suka eka Mulawuri:Vukorhokeri bya Vuhlanganisi na Mahungu, Nkul. Humphrey Ramafoko. Vuxokoxoko bya yena bya vutihlanganisi i: Riq: (012) 352 1196, Imeyili: humphreyr@opsc.gov.za. Matsalwa hinkwawo ya tlhela ya va kona eka webusayiti ya PSC, www.psc.gov.za.

6. NHLANGANO NA VATIRHI

Eka vatriri va 248 lava simekiweke, ku katsa na Vakhomixinara. Nhlayo ya tiposo ta 218 ti tatiwile ku sukela 31 Nyenyankulu 2011. Nxaxamelo wa vatriri ku ya hi tindhawu hi lowu landzelaka:

Ndhawu	Nhlayo ya vatriri
Hofisi ya Xifundzha xa Kapa Vuxa - King William's Town	7
Hofosi ya Xifundzha xa Free State - Bloemfontein	7
Hofisi ya Xifundzha xa Gauteng - Johannesburg	6
Nhloko ya Hofisi - Pretoria	159
Hofisi ya Xifundzha xa KwaZulu-Natal - Pietermaritzburg	6
Hofisi ya Xifundzha xa Limpopo - Polokwane	7
Hofisi ya Xifundzha xa Mpumalanga - Nelspruit	6
Hofisi ya Xifundzha xa Kapa N'walungu - Kimberley	7
Hofisi ya Xifundzha xa N'walungu Vupeladyambu - Mmabatho	6
Hofisi ya Palamente - Kapa	3
Hofisi ya Xifundzha xa Kapa Vuxa - Kapa	4

Ndhawu	Nhlayo ya vatirhi
TOTAL	218

Laha hansi i nxaxamelo wa nhlayo ya vatirhi ku ya hi rimbewu na rixaka (ku katsa vatirhi lava ngana vutsoniwa)eka yin'we ya swiyenge leswi landzelaka swa mitirho ku sukela 31 Nyenyankulu 2011:

Swiyenge swa ntirho (SASCO)	Vaxinuna				Vaxisati				Nhlayo
	Vantima	Makhaladi	Maindiya	Valungu	Vantima	Makhaladi	Maindiya	Valungu	
Vafambisi va xiyimo xa le henhla	22	2	2	2	11	2	1	4	46
Vafambisi va le xikarhi	29	2	0	8	31	2	2	4	78
Vamabalana	16	0	1	1	25	1	3	1	48
Vatirhi va mitirho na va seleni, Va nkarhi hinkwawo	16	1	0	0	25	4	0	0	46
Mitirho yo olova	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NHLAYO	83	5	3	11	92	9	6	9	218
Vatirhi lava ngana vutsoniwa	1	0	0	1	1	1	0	0	6

Mahungu yo ngetelela

Van'wana va swirho swa hina swa vatirhi va tiva tindzimi timbirhi kumbe ku tlula eka khumen'we wa tindzimi ta ximfumo ta Afrika Dzonga, i.e Xibunu, Xinghezi, IsiNdebele, IsiSwati, IsiXhosa, IsiZulu, Sepedi, Sesotho, Setswana, Tshivenda and Xitsonga.

7. MPIMANYETO

Eka lambe ximali ra 2010/11 , nhlayo ya mpimanyeto wa PSC a kuri R 134 595 000 naswona laha hansi i nxaxamelo wa leswaku mpimanyeto wu tirhisiwile njhani:

Nongonoko 1: Mafambiselo	R 70 885 000
Nongonoko 2: Vurhangeri na Mintolovetiso ya Mafambiselo	R 20 166 000
Nongonoko 3: Nkambisiso na Mpimanyiso	R 20 608 000
Nongonoko 4: Nhlanganiso na ku Lwa na Manyala	R 22 365 000
Nhlayo ya mpimanyeto eka minogonoko	R 134 024000
Miholo ya vatirhi	R 92 310 000
Vuleteri	R 843 417, 94

8. VUXOKOXOKO BYA VUTIHLANGANISI

Ku kuma mahungu hi xitalo, u komberiwa ku tihlanganisa na Man. Bontle Lerumo

Xandla xa Mulawuri-Jenerali: Vukorhokeri bya Vandla
Nomboro ya riqingho: (012) 352 1195
Kherefu: Private Bag X121, Pretoria, 0001
Imeyili: bontlel@opsc.gov.za

Tikhopi ta swiviko hinkwaswo leswi nga hangalasiwa hi PSC swa kumeka eka Nhloko ya Hofisi ya PCS na Tihofisi ta Swifundzha. Swiviko swi tlhela swi kumeka eka webusayiti ya PSC www.psc.gov.za.

9. HI KUMEKA KWIHI

NHLOKO YA HOFISI

Mulawuri-Jenerali : Mr Mashwahle Diphofa
Commission House
Corner Hamilton & Ziervogel Streets
PRETORIA
0083
Riq: (012) 352 1000
Fekisi: (012) 325 8382

HOFISI YA PALAMENTE

Muofisiri wa Palamende: Man. Noziphiwo Gwaza
Sanlam Golden Acre Building
21st Floor
Adderley Street
CAPE TOWN
8001
Riq: (021) 418 4940
Fekisi: (021) 418 5040

TIHOFISI TA SWIFUNDZHA

Xifundzhankulu xa Kapa Vuxa
Mukhomixinara: Nkul. Singata Mafanya
Mulawuri wa Xifundzha: Nkul. Loyiso Mgengo
91 Alexander Road
KING WILLIAM'S TOWN
5601
Riq: (043) 643 4704
Fekisi: (043) 642 1371

Xifundzhankulu xa Gauteng
Mukhomixinara: Xi pfulekili
Mulawuri wa Xifundzha: Man. Dorothy Nkwanyana
Ten Sixty-Six Building
16th Floor, 35 Pritchard Street
JOHANNESBURG
2001
Riq: (011) 833 5721
Fekisi: (011) 834 1200

Xifundzhankulu xa Free State
Mukhomixinara: Nkul. Paul Helepi
Mulawuri wa Xifundzha: Ms Sophia Santho
62 Fedsure Building
3rd Floor, St Andrews Street
BLOEMFONTEIN
9301

Xifundzhankulu xa Kapa- Vuxa
Mukhomixinara: Xi pfulekile
Mulawuri wa Xifundzha wo Khomela:
Ms C Julie
Sanlam Golden Acre Building
21st Floor, Adderley Street
CAPE TOWN

Riq: (051) 448 8696
Fekisi: (051) 448 4135

Xifundzhankulu xa N'walungu Vupeladyambu

Mulawuri wa xifundzha wo Khomela:
Nkul.Patrick Funani
Mmabatho Post Office Building
Ground Floor, University Drive

MMABATHO

2735

Riq: (018) 384 1000
Fekisi: (018) 384 1012

Xifundzhankulu xa Mpumalanga

Mukhomixinara: Nkul. David Mkhwanazi
Mulawuri wa Xifundzha: Nkul. Walter Mnisi
19 Russel Street

NELSPRUIT

1200

Riq: (013) 755 4070
Fekisi: (013) 752 5814

Xifundzhankulu xa Kapa N'walungu

Mukhomixinara: Man. Moira Marais-Martin
Mulawuri wa Xifundzha: Nkul. Jacques Malan
1st Floor, Woolworths Building
Corner Lennox & Chapel Streets

KIMBERLEY

8300

Riq: (053) 832 6222
Fekisi: (053) 832 6225

8000

Riq: (021) 421 3980
Fekisi (021) 421 4060

Xifundzhankulu xa Limpopo

Mukhomixinara: Nkul. Matome
Mawasha
Mulawuri wa Xifundzha: Nkul Martin
Chale

Kirk Patrick Building
40 Schoeman Street

POLOKWANE

0701

Riq: (015) 291 4783
Fekisi: (015) 291 4683

Xifundzhankulu xa KwaZulu-Natal

Xandla xa Mutshamaxitulu na

Mukhomixinara: Man. Phelele Tengi
Mulawuri wa Xifundzha: Nkul. Bongani
Khonjwayo

iDube Building

249 Burger Street

PIETERMARITZBURG

3201

Riq: (033) 345 9998
Fekisi: (033) 345 8505

Public Service Commission
Private Bag X121, Pretoria, 0001

Commission House
cnr Hamilton & Ziervogel Streets
Pretoria, 0083

Tel: +27 352 1000
Fax: +27 352 8382
Website: www.psc.gov.za

National Anti-Corruption Hotline for the Public Service
0800 701 701